

Гордійчук Світлана Вікторівна

кандидат біологічних наук,

доцент кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін,

проректор з навчальної роботи КВНЗ «Житомирський інститут медсестринства»

**ЯКІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ
ШЛЯХОМ СТАНДАРТИЗАЦІЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ**

В статті здійснено аналіз якості формування професіоналізму у медичних сестер магістрів шляхом створення стандартів нового покоління зі спеціальності 223 «Медсестринство». Обґрунтовано вимоги до якості змісту, структури та результатів освітньої діяльності, що визначає освітній стандарт. Визначено інтегральну, спеціальні та загальні компетентності магістрів медсестринства. Окреслено вимоги до внутрішньої системи забезпечення якості: принципи та процедури забезпечення якості освіти; моніторинг та періодичний перегляд освітньої програми; щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти; наявність необхідних ресурсів для організації освітнього процесу; публічність інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; запобігання та виявлення академічного плагіату.

Ключові слова: стандарт вищої освіти, інтегральна, спеціальні та загальні компетентності, внутрішньої системи забезпечення якості.

Постановка проблеми: Пошук стандартів вищої медичної освіти є оптимальною стратегією досягнення концептуально нового рівня якості підготовки майбутніх фахівців, основою якого являється підготовка медичних працівників відповідно до загальноприйнятих міжнародних норм викладання з

урахуванням особливостей та інтересів національної системи охорони здоров'я [5].

Реформування вищої освіти в Україні передбачає використання єдиних методологічних підходів до різних сфер підготовки спеціалістів – медичної, технічної, педагогічної, та ін. Кожна освітня спеціальність має відмінності у структурі та змісті, зумовлені головними завданнями підготовки фахівців [1].

Однак, на сьогодні ми маємо серйозну затримку із формуванням та початком конструктивної роботи ключових інституцій, на які Законом України «Про вищу освіту» покладено відповідальність за розроблення державних стандартів та процедур ліцензування та, а тому, вищі навчальні заклади залишені сам на сам із проблемою формування стандартів вищої освіти, освітніх програм за новим переліком спеціальностей [6].

Аналіз актуальних досліджень. Стандартизація вітчизняної вищої освіти, зокрема медичної та фармацевтичної, є нагальною потребою в умовах освітньої інтеграції у світовий та європейський простір [4]. Дослідники освітніх стандартів В.І. Байденко, С.У. Гончаренко, Б.С. Гершунський, В.С. Ледньов, Н.Г. Ничкало, В.Л. Петренко, Н.О. Селезньова, В.М. Соколов та інші обґрунтовано дійшли висновку, що освітній стандарт, який відображає цілі функціонування та розвитку освітньої системи, є сукупністю соціальних норм – вимог до рівня освіченості, підготовленості випускника до освітньої системи [7].

Метою статті є узагальнення досвіду створення стандартів вищої медичної освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» 223 «Медсестринство» на основі студентоцентрованого навчання та компетентнісного підходу у контексті Закону України «Про вищу освіту».

Основна частина: Відповідно до вимог міжнародних стандартів, з метою удосконалення системи безперервного навчання середнього медичного персоналу, покращення надання медичної допомоги населенню в Україні, з 2008 року запроваджена ступенева медсестринська освіта, яка загалом відповідає уніфікованій структурі освіти більшості країн світу.

Для її реалізації створено ступеневу підготовку медичних сестер в Україні: дипломована медична сестра; медична сестра-бакалавр; медична сестра-магістр.

Із запровадженням магістратури медсестринство виділилось в окрему спеціальність: медсестра-педагог; медсестра-керівник; медсестра-науковець.

В Україні підготовка магістрів сестринської справи здійснюється у чотирьох вищих медичних навчальних закладах: Науково-навчальному інституті Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я Горбачевського, Буковинській державній медичній академії, Харківському медичному університеті, Житомирському інституті медсестринства. Згідно наказу МОЗ України і АМН України №522/51 від 12.09.08. р. «Про концепцію розвитку вищої медичної освіти» Житомирський інститут медсестринства визначено провідним і відповідальним за впровадження ступеневої медсестринської освіти в державі.

Підготовка магістрів за спеціальністю 223 «Медсестринство» проводиться заочною формою, термін навчання – 2 роки і спрямована на поглиблену спеціальну, науково-практичну, педагогічну та дослідницьку підготовку фахівців з напрямів первинної медико-санітарної та стаціонарної допомоги, викладацької роботи.

Особливістю навчання на спеціальності 223 «Медсестринство» є високий рівень мотивації студентів до здобуття освітнього ступеня магістра. В першу чергу, це пояснюється тим, що на навчання до магістратури вступають на базі раніше здобутого освітнього ступеня «бакалавр», як правило, особи з досвідом практичної роботи в лікувально-профілактичних та медичних навчальних закладах, особи з чітко сформованою метою та усвідомленою потребою у підвищенні свого кваліфікаційного та професійного рівня.

Відповідно до розділ III, ст. 10, п. 1 Закону України «Про вищу освіту», стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності ВНЗ і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності. Стандарти вищої освіти за кожною спеціальністю

розробляє центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки з урахуванням пропозицій галузевих державних органів, до сфери управління яких належать ВНЗ, і галузевих об'єднань організацій роботодавців та затверджує їх за погодженням з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти». (витяг із Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 №1556-УІІ, розділ III, ст. 10, п. 6) [3].

Таким чином, місце стандарту у вищій освіті передбачає: стандарт ВО (спеціальність); профіль освітньої програми (спеціальність або спеціалізація); навчальний план (спеціальність або спеціалізація); оцінювання.

З урахуванням вимог статті 10 Закону України «Про вищу освіту» та відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», Міністерством охорони здоров'я України створено наказ від 09 листопада 2015 року № 733 «Про утворення координаційної та робочих груп для формування переліку спеціалізацій та розробки стандартів вищої освіти за спеціальностями галузі знань 22 «Охорона здоров'я». Відповідно до наказу членам координаційної та робочих груп доручено було розробити стандарт вищої освіти з кожної спеціальності галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за початковим, першим, другим та третім рівнями вищої освіти, освітніх ступенів – молодший бакалавр, бакалавр, магістр та доктор філософії [2].

Згідно проекту Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, який розміщено на сайті МОН України у розділі «Громадське обговорення», - структура стандарту включає: преамбулу; загальну характеристику; обсяг програми у ЄКТС; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до системи внутрішнього забезпечення якості ВО; вимоги професійних стандартів у разі їх наявності.

Робочій групі, до складу якої увійшов КВНЗ «Житомирський інститут медсестринства», було доручено розробити стандарт вищої освіти зі спеціальності 223 «Медсестринство» освітнього ступеню «магістр».

Складовою освітнього стандарту зі спеціальності 223 «Медсестринство» освітнього ступеню магістр є формування компетентностей, під якими розуміють динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадських якостей, морально-етичних цінностей, які визначають здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. В процесі створення стандарту з медсестринства нами було обрано інтегральну компетентність: магістр медсестринства здатний вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі охорони здоров'я із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, медичних та клінічних наук, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності це універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку. Згідно Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, нами було виділено 1) загальних компетентностей із проекту TUNING [8]: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність до планування, організації та управління; здатність спілкуватися другою мовою; навички використання інформаційних та комунікативних технологій; здатність до пошуку, оброблення, аналізу інформації з різних джерел та проведення досліджень на відповідному рівні; навички міжособистісної взаємодії; здатність навчатись та навчати; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – це компетентності, що залежать від предметної області та є важливими для успішної професійної

діяльності за певною спеціальністю. Для спеціальності 223 «Медсестринство» освітнього ступеню магістр були вибрані наступні спеціальні компетентності: здатність виявляти зв'язок патогенезу захворювань з клінічними проявами та результатами додаткових методів дослідження; навички оцінювання організації та якості надання різних видів медичної допомоги та санітарно-епідеміологічного благополуччя населення; вміння орієнтуватися у визначенні групової належності лікарських засобів, особливостях їх фармакокінетики та фармакодинаміки; здатність виконувати медсестринські втручання відповідно до клінічних протоколів та стандартів медсестринської діяльності; використання теоретичних знань та практичних умінь з клінічного медсестринства у внутрішній медицині при наданні медичної допомоги населенню в межах компетенції магістра медсестринства; використання теоретичних знань та практичних умінь з клінічного медсестринства в хірургії при наданні медичної допомоги населенню в межах компетенції магістра медсестринства; використання теоретичних знань та практичних умінь з клінічного медсестринства в педіатрії при наданні медичної допомоги населенню в межах компетенції магістра медсестринства; застосування основ діагностики, лікування і профілактики найбільш поширених хвороб імунної системи та алергологічної патології; здатність організовувати та надавати невідкладну допомогу при різних гострих станах; здатність організовувати та надавати невідкладну допомогу в надзвичайних ситуаціях у мирний та воєнний час; здатність оцінювати вплив небезпечних чинників щодо ризику розвитку найпоширеніших захворювань у світі. Опанування основними методами діагностики в клініці хвороб цивілізації; використання теоретичних знань та практичних умінь з паліативної медицини та хоспісної допомоги при наданні медичної допомоги тяжкохворим та агонуючим в межах компетенції магістра-медсестринства; Використання теоретичних знань та практичних умінь при організації надання медичної допомоги за принципом сімейної медицини; використання знань з питань раціонального та дієтичного харчування в залежності від фізіологічних потреб, навантажень та захворювань;

використання теоретичних знань та практичних умінь при організації управління в медсестринських структурних підрозділах.

Необхідною складовою освітнього стандарту підготовки магістрів зі спеціальності 223 «Медсестринство» є вимоги до системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти:

- Принципи та процедури забезпечення якості освіти.

Визначені та легітимізовані у документах: Законі України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р. № 1556-VII, «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти, національний стандарт України «Системи управління якістю» ДСТУ ISO 9001:2009.

Принципи забезпечення якості освіти: відповідність європейським та національним стандартам якості вищої освіти; автономія вищого навчального закладу, який несе відповідальність за забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти; здійснення моніторингу якості; системний підхід, який передбачає управління якістю на всіх стадіях освітнього процесу; постійне підвищення якості освітнього процесу; залучення студентів, роботодавців та інших зацікавлених сторін до процесу забезпечення якості вищої освіти; відкритість інформації на всіх етапах забезпечення якості.

Процедури забезпечення якості освіти: удосконалення планування освітньої діяльності: моніторинг та періодичне оновлення освітніх програм; якісний відбір контингенту здобувачів вищої освіти освітнього рівня магістр; збільшення частки викладачів з науковими ступенями та вченими (почесними) званнями в складі кафедр ВНЗ; удосконалення матеріально-технічної та навчально-методичної баз для реалізації освітнього процесу; забезпечення необхідних ресурсів для підтримки здобувачів вищої освіти за рівнем магістра; розвиток інформаційних систем з метою підвищення ефективності управління освітнім процесом; забезпечення публічності інформації про діяльність ВНЗ; створення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату

у наукових працях працівників ВНЗ і здобувачів вищої освіти магістерського рівня.

- Моніторинг та періодичний перегляд освітньої програми.

Освітній процес за рівнем магістра здійснюється відповідно до стандарту вищої освіти та розробленої на його основі освітньої програми.

Моніторинг та періодичний перегляд освітньої програми проводиться за вимогами відповідного положення, розробленого ВНЗ.

Критерії, за якими відбувається перегляд освітньої програми, формулюються як у результаті зворотного зв'язку із науково-педагогічними працівниками, студентами, випускниками, роботодавцями, так і внаслідок прогнозування розвитку галузі, потреб суспільства та ринку праці.

Показниками сучасності освітньої програми є: оновлюваність; участь роботодавців у розробці та внесенні змін в освітню програму; рівень задоволеності студентів (випускників) змістом освітньої програми; відгуки роботодавців про рівень підготовки випускників.

- Щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти.

Оцінювання знань та практичних умінь студентів здійснюється у ВНЗ на підставі власного положення про організацію освітнього процесу.

Система оцінювання якості підготовки студентів включає: вхідний, поточний, семестровий, підсумковий, ректорський контроль та атестацію здобувачів вищої освіти, які здобувають ступінь магістра.

Впродовж навчання за магістерською програмою студенти складають: 3 семестрових екзамени, 19 диференційованих заліків з навчальних дисциплін та 3 диференційованих заліки з виробничих практик (первинної медико-санітарної допомоги, педагогічної та клінічної).

- Наявність необхідних ресурсів для організації освітнього процесу.

Ресурсами для організації освітнього процесу у ВНЗ є: стандарт вищої освіти за магістерським рівнем спеціальності 223 Медсестринство; робочий навчальний план; робочі навчальні програми дисциплін та практик.

Відповідно до діючих ліцензійних умов: належне навчально-методичне забезпечення (комплекси) навчальних дисциплін; сучасні інформаційні джерела та комп'ютерна техніка; власна веб-сторінка; інтернет-зв'язок; бібліотека із сучасною навчальною літературою, науковими, довідниковими та фаховими періодичними виданнями; технічні засоби навчання; наявність практичних баз для проведення всіх видів практики; належне кадрове забезпечення викладання навчальних дисциплін.

- Публічність інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації.

Наявність офіційного сайту ВНЗ.

На офіційному сайті ВНЗ оприлюднюються: статут, власне положення про організацію освітнього процесу, правила прийому, ступені вищої освіти, за якими проводиться підготовка фахівців, у тому числі за магістерським рівнем, основні дані про освітні програми тощо.

- Запобігання та виявлення академічного плагіату.

Процедури та заходи: формування колективу ВНЗ, який не сприймає і не допускає академічну нечесність; створення умов нетерпимості до випадків академічного плагіату; створення експертних комісій (кафедр або/та факультетів) для виявлення академічного плагіату в наукових статтях, монографіях, підручниках, навчальних та методичних виданнях, дисертаціях тощо; виявлення та притягнення до відповідальності винних у академічному плагіаті.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Створення стандартів вищої освіти нового покоління у галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 223 «Медсестринство» освітнього ступеню магістр на основі компетентнісного підходу, забезпечить якість формування професіоналізму медичних сестер в умовах магістратури, надасть простір для творчості у проектуванні сучасних студентоцентрованих освітніх програм, навчальних планів, індивідуальної навчальної траєкторії студента, а також вимог до системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булах І. Є. Проблеми інтеграції вищої медичної освіти в європейський освітній простір/ І.Є.Булах // Сучасні інфекції., 2004. – № 3. – 95-96с.
2. Гордійчук С. В. Створення стандартів нового покоління у забезпеченні якості медичної освіти / С.В. Гордійчук // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Науково-методичний журнал. – К.,– Випуск 1-2 (46-47), 2016. – 121-126с.
3. Закону України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Кайдалова Л. Теоретичні та практичні питання стандартизації освітньої діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.ukrfa.kharkov.ua/>
5. Морозова О.М. Пошук стандартів вищої медичної освіти для вдосконалення системи охорони здоров'я / О.М. Морозова, Л.В. Батюк, В.Г. Кнігавко // Актуальні питання якості медичної освіти: матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з між нар. участю (Тернопіль, 12-13 травня 2016р.) / Терноп. держ. мед. ун-т ім. І.Я. Горбачевського. – Тернопіль: ТДМУ, 2016. – Т.1. – 109-111с.
6. Рашкевич Ю. Побудова стандартів вищої освіти та освітніх програм в контексті нового Закону України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://education-ua.org/>
7. Харківська А.А. Порівняльний аналіз освітніх стандартів деяких країн Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-12/08khasec.pdf>
8. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів - <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.

THE QUALITY OF FORMATION PROFESSIONALISM AT FUTURE EXPERTS IN THE CONDITIONS OF MASTER DEGREE PROGRAMS BY STANDARDIZATION OF MEDICAL EDUCATION

The article analyzes the quality of professionalism in the formation of nurses masters by creating standards for a new generation of 223 specialty "Nursing". Requirements to quality of contents, structure and results of educational activity which defines the educational standard are proved. Integrated, special and general competence Masters of Nursing are determined. Requirements to internal quality assurance system are outlined: principles and procedures of ensuring education quality; monitoring and periodic review of education programs; annual estimation of higher education; existence of necessary resources for the organization of educational process; publicity of information on educational programs, higher education degrees and qualifications; prevention and detection of the academic plagiarism.

Keywords: higher education standard, integral, special and general competences, internal quality assurance system.

КАЧЕСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В УСЛОВИЯХ МАГИСТРАТУРЫ ПУТЕМ СТАНДАРТИЗАЦИИ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье осуществлен анализ качества формирования профессионализма у медицинских сестер магистров путем создания стандартов нового поколения из специальности 223 "Медсестринство". Обоснованы требования к качеству содержания, структуры и результатов образовательной деятельности, которая определяет образовательный стандарт. Определенно интегральную, специальные и общин компетентности магистров медсестринства. Очерчены требования к внутренней системе обеспечения качества: принципы и процедуры обеспечения качества образования; мониторинг и периодический пересмотр образовательной программы; ежегодное оценивание соискателей высшего образования; наличие необходимых ресурсов для организации образовательного процесса;

публичность информации об образовательных программах, степенях высшего образования и квалификации; предотвращение и выявление академического плагиата.

Ключевые слова: стандарт высшего образования, интегральная, специальные и общин компетентности, внутренней системы обеспечения качества.